

4. 7. 2016

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Smlouva o dílo - Srovnání obchodního a občanského zákoníku ve světle judikatury Nejvyššího soudu ČR

Přestože od účinnosti NOZ uplynul téměř rok a půl, je i dnes ve sporech vyplývajících ze smluv o dílo, s ohledem na povahu takových sporů, aplikován velmi často režim zákona č. [40/1964](#) Sb. resp. zákona č. [513/1991](#) Sb., neboť se jedná o spory velmi časté. Není tedy od věci připomenout si úpravu smlouvy o dílo v občanském zákoníku a v obchodním zákoníku, a to ve světle judikatury Nejvyššího soudu ČR se zaměřením na otázku víceprací a ochranu spotřebitele.

Moreno Vlk & Asociados
ADVOKÁTNÍ KANCELÁŘE / ABOGADOS / ATTORNEYS AT LAW
PRAHA MADRID BRATISLAVA

Dle ust. § 365 odst. 1 občanského zákoníku, byla-li cena díla dohodnuta podle rozpočtu, nesmí být bez souhlasu objednatele zvýšena. Práce a náklady do rozpočtu nezahrnuté lze účtovat pouze tehdy, schválil-li je objednatel písemně, nebo jestliže písemně práce dodatečně objednal.

Oproti tomu dle ust. § 546 odst. 1 obchodního zákoníku platí, že není-li dohodnutá cena ve smlouvě, je objednatel povinen zaplatit cenu, která se obvykle platí za srovnatelné dílo v době uzavření smlouvy a dle ust. § 547 odst. 2 a 3 se může zhotovitel domáhat zvýšení ceny o náklady, které nebyly zahrnuty do rozpočtu.

Je tedy zřejmé, že pokud se týká v praxi naprosto běžné situace, kdy dojde v rámci provádění díla mezi stranami k dohodě o jeho rozšíření, nedojde přitom k uzavření písemného dodatku ke smlouvě o dílo, je pro objednatele, pokud je spotřebitelem při případném sporu, je příznivější režim zákona č. [40/1964](#) Sb. (za notorietu již považují skutečnost, že plnění z titulu víceprací beze změny uzavřené smlouvy o dílo není bezdůvodným obohacením objednatele na úkor zhotovitele, neboť v takovém případě se nenaplní žádná ze skutkových podstat bezdůvodného obohacení upravených v § 451 a § 454 obč. zák.). Aplikaci občanského zákoníku jako „příznivějšího“ právního předpisu lze dovodit i z ust. § 55 odst. 3 obč. zák., podle kterého v pochybnostech o významu spotřebitelských smluv platí výklad pro spotřebitele příznivější.

Je tedy lhostejno, zda smlouva byla uzavřena v režimu obchodního zákoníku a v případě sporu je třeba vždy aplikovat pro spotřebitele režim příznivější, tedy režim občanského zákoníku. Tuto premisu opakovaně potvrdil Nejvyšší soud ČR, mimo jiné i v rozhodnutí sp. zn. 33 Cdo 1069/2014, ze kterého se podává, že ustanovení občanského zákoníku nebo zvláštních právních předpisů o spotřebitelských smlouvách, adhezních smlouvách zneužívajících klauzulích a jiná ustanovení směřující k ochraně spotřebitele, je třeba použít vždy, je-li to ve prospěch smluvní strany, která není podnikatelem.

Odůvodnění takového postupu velmi přehledně shrnul Nejvyšší soud ČR v rozhodnutí sp. zn. 32 Cdo

3337/2010, kde mimo jiné konstatuje, že ustanovení § 262 odst. 4 obch. zák. bylo převzato v souvislosti s požadavky Směrnice Rady ES č. 93/13/EHS ze dne 5.4.1993 o nepřiměřených podmínkách ve spotřebitelských smlouvách, na jejímž základě též byla do občanského zákoníku doplněna ustanovení upravující spotřebitelské smlouvy. Ochranná ustanovení občanského zákoníku tedy musejí mít přednost před režimem obchodního zákoníku, včetně režimu dohodnutého podle ust. § 262 odst. 1. obchodního zákoníku.

Máme-li vyřešenu otázku řídicího právního předpisu, stojí ve vztahu k vícepracím prováděným bez písemného dodatku ke smlouvě o dílo za připomenutí rozhodnutí NS ČR sp.zn.: 33 Cdo 4276/2010.

Z tohoto vyplývá, že zhotovitel nemůže cenu díla sjednanou podle rozpočtu zvýšit jednostranně, bez ohledu na objednatele, neboť účelem určení ceny podle rozpočtu je poskytnout objednateli záruku, že cena nepřekročí určitou částku (popř. že nebudou vykonány jiné práce nebo vynaloženy jiné náklady než dohodnuté ve smlouvě).

Zákon však odlišuje mezi zvýšením ceny u prací a nákladů do rozpočtu zahrnutých, a u prací a nákladů do rozpočtu nezahrnutých.

Zatímco pro změnu ceny prací a nákladů do rozpočtu nezahrnutých (jde současně o změnu předmětu dohodnuté smlouvy) se vyžaduje jednostranný právní úkon objednatele v písemné formě (schválení, či dodatečné objednání), pro zvýšení ceny prací a nákladů do rozpočtu zahrnutých zákon písemnou formu tohoto úkonu nežadá; ke zvýšení ceny díla postačuje souhlas objednatele.

Pokud byla ve smlouvě o dílo sjednána cena podle položkového rozpočtu s uvedením cen za jednotky, nebo množství materiálu a prací, který byl vyhotoven zhotovitelem a byl součástí smlouvy o dílo a zhotovitel se zároveň zavázal provést dílo podle stanoveného rozpočtu, neumožňuje mu ustanovení § 635 odst. 1 obč. zák., aby takto stanovenou rozpočtovanou cenu jednostranně navýšoval.

Provede-li mimo rámec písemně uzavřené smlouvy o dílo (se stanovenou rozpočtovou cenou díla) přesto další vícepráce (tj. práce do rozpočtu nezahrnuté), které byly dohodnuty ústně, nemá právo na zaplacení těchto dodatečných prací a nákladů a může požadovat pouze původně rozpočtovanou cenu. Právo na zaplacení ceny víceprací by zhotoviteli vzniklo, jen pokud by je žalovaná písemně schválila (i dodatečně) nebo objednala (tj. učinila ve vztahu k žalobkyni jednostranný právní úkon v písemné formě).

Toto rozhodnutí pak zapadá do konzistentní rozhodovací praxe, jak nejvyššího, tak i obecných soudů, ze které lze dovodit, že ke vzniku nároku zhotovitele na zvýšenou cenu díla v případě jeho rozšíření, nebo změny (zvýšení jeho kvality), je nezbytná předchozí dohoda objednatele a zhotovitele na vlastním rozšíření díla nebo jeho kvalitativní změně, čili dohoda o změně smlouvy o dílo. Pokud ke změně smlouvy o dílo, o rozšíření díla mezi účastníky nedošlo, nelze oprávněně po objednateli požadovat zaplacení ceny za poskytnuté vícepráce.

V přímém protikladu oproti tomu stojí postup v případě aplikace obchodního zákoníku, kde podle ustanovení § 549 odst. 2 obch. zák. dohodnou-li se strany po uzavření smlouvy na změně díla a nesjednají-li její důsledky na výši ceny, je objednatel povinen zaplatit cenu zvýšenou, nebo sníženou s přihlédnutím k rozdílu v rozsahu nutné činnosti a v účelných nákladech spojených se změněným prováděním díla.

Rozdíl v aplikaci zákona č. [40/1964](#) Sb. a zákona č. [513/1991](#) Sb. tedy může být, jak pro objednatele, tak pro zhotovitele, naprosto zásadní a je třeba této otázce věnovat odpovídající pozornost.

Mgr. Libor Nerad,
advokát

[MORENO VLK & ASOCIADOS](#)
advokátní kancelář

Sokolovská 32/22
186 00 Praha 8

Tel.: +420 224 818 736

Fax: +420 224 818 736

e-mail: paha@moreno-vlk.eu

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Právo na přístup ke kamerovým záznamům: střet GDPR, informačního zákona a praxe veřejných institucí](#)
- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)